



Helse- og omsorgsdepartementet
Kommunetjenesteavdelingen
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

postmottak@hod.dep.no

Oslo, 15. november 2011

Kommentarer til NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg (Hagen-utvalget)

Norsk Teknologi viser til Helse- og omsorgsdepartementets høringsbrev av 22. juli 2011 om NOU 2011:11 Innovasjon i omsorg (Hagen-utvalget). Norsk Teknologi takker for denne muligheten til å komme med kommentarer til utvalgets utredning og innstilling.

1. Innledning

Norsk Teknologi har i mange år arbeidet for at helse- og omsorgssektoren skal ta tilgjengelig teknologi i bruk for å gjøre hverdagen enklere og tryggere for pleietrengende, deres pårørende og de ansatte.

Vi har fulgt Hagen-utvalgets arbeid fra opprettelse og frem til ferdig utredning. Vi vil berømme utvalgets tilnærming, og det vi har opplevd som en åpen og dialogorientert prosess, hvor også næringsaktørene ble gitt muligheter til å møte utvalget og gi innspill til arbeidet. Vi hadde store forventninger til utvalgets sluttresultat, og vi er glad for å kunne si at vi er godt fornøyd etter at rapporten ble publisert.

NOU'en representerer nytenkning og er et godt grunnlag for modernisering av en stor og viktig omsorgssektor, som i fremtiden vil bli enda større og viktigere for samfunnet. Generelt gir den en god beskrivelse av de kapasitets- og ressursmessige utfordringene samfunnet står overfor når en større del av befolkningen blir stadig eldre, samtidig med at kampen om arbeidskraften blir tøffere. Rapporten omtaler omsorgssektoren som en stor næring, og gir gode og konkrete forslag til tiltak som vil kunne implementeres raskt og gi umiddelbar nytte. Her tenker vi spesielt på Teknologiplan 2015, og muligheten til å ta i bruk den teknologien som allerede finnes innen nye områder.

Utvalget tenker også nytt med hensyn på fremtidens boformer og organisering av omsorgstjenestene. Fra et tradisjonelt ensidig fokus på antall nye omsorgsboliger og sykehjemsplasser, retter utvalget oppmerksomhet mot de fleste menneskers ønske om å bo hjemme så lenge det er mulig. Ved å tilrettelegge boligen for alderdommen, bl. a. gjennom å ta i bruk tilgjengelig teknologi, mener Norsk Teknologi det er mulig å utsette behovet for heldøgns omsorgsplass. Det vil spare samfunnet for store kostnader i helse- og omsorgssektoren.

2. Hovedutfordringene

Som nevnt innledningsvis har både det offentlige og næringslivsaktører jobbet med velferdsteknologi i lang tid og mye av teknologien er allerede kjent. Til tross for dette er markedet umodent, og utbredelsen av teknologiene er begrenset. Noe av forklaringen kan ligge i følgende forutsetninger som ikke har vært på plass, og som blir avgjørende for den videre utviklingen:

- Manglende kompetanse hos kommunenes beslutningstakere om løsningene bransjen kan tilby, og tilsvarende manglende kompetanse hos næringsaktørene om hvilke behov kommunene har
- Finansieringsordninger som kan redusere risikoen for kommunene og næringsaktørene i en kostbar utviklingsfase finnes i liten grad
- Økonomiske virkemidler, som kan motivere kommuner og privatpersoner til å investere i alders- og omsorgstilpasning av egen bolig, bl. a med velferdsteknologi, er fraværende
- Nødvendige regulatoriske krav som pålegger kommuner og utbyggere å tenke nytt og ta i bruk velferdsteknologi eksisterer i liten grad

Utover dette finnes det også regulatoriske, organisatoriske og menneskelige forhold som er barrierer for at den ønskede innovasjon og utvikling skal bli utløst.

3. Ta i bruk eksisterende teknologi

Norsk Teknologi er positive til de konkrete forslagene utvalget fremsetter i Teknologiplan 2015.

I kapittel 2.3.2 om teknologistøtte til omsorg foreslår utvalget, som ett av fem konkrete tiltak, å ta i bruk det store uutnyttede potensialet som ligger i teknologi som allerede finnes tilgjengelig. Som *Trinn 1* foreslår utvalget å videreutvikle trygghetsalarmen til en *trygghetspakke*. Det meste av teknologien som bør inngå i en slik trygghetspakke er tilgjengelig i markedet, og det er viktig at myndighetene stimulerer kommunene til å utnytte denne muligheten. Vi trenger gode eksempler og synliggjøring av erfaringene.

Utvalget foreslår også at det settes som krav at nye eller renoverte bygg, som finansieres gjennom Husbankens investeringstilskudd til sykehjem og omsorgsboliger, skal være tilrettelagt for tilkopling av alarmer, sensorer og smarthusteknologi. Her er vi glad for at departementet og statsråden allerede har handlet, ved at kravet ble innført i Kommuneproposisjonen 2012. Samtidig er det viktig at Husbanken og kommunene følger opp i praksis. KRD må bl. a. gi Husbanken føringer om å endre kriteriene for vurdering av søknader om rammetilskudd for finansiering av sykehjem og omsorgsboliger, slik at kommunene og andre utbyggere tar hensyn til det nye kravet fra starten i sine byggeprosjekter.

Norsk Teknologi er videre fornøyd med at departementet har gitt Helsedirektoratet mandat for å lage en fagrapport for implementering av velferdsteknologi i de kommunale omsorgstjenestene. Norsk Teknologi har dialog med Helsedirektoratet og vil bidra i dette arbeidet.

I § 6 i lov om offentlige anskaffelser om ”Livssyklus kostnader, universell utforming og miljø” er statlige, kommunale og fylkeskommunale myndigheter og offentligrettslige organer, ved planleggingen av en anskaffelse, pålagt å ta hensyn til livssyklus kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser av anskaffelsen.

Dersom kommunene tar kravet alvorlig og viderefører det til anbudsinnbydelsen, må tilbydere oppgi livsløpskostnadene for sin løsning. Dermed vil driftskostnadene over livsløpet bli synliggjort og anbudet vurdert ut fra en samlet kostnad, ikke kun laveste innkjøpspris. Eksempelvis vil en omsorgsbolig med smarthusinstallasjon ha lavere omstillingskostnader når boligen skal tilpasses en ny bruker, enn en bolig med en konvensjonell installasjon. Tilpasningene skjer ved programmering, ikke i den fysiske installasjonen. Norsk Teknologi foreslår å forsterke kravet om vurdering av livssyklus kostnader når velferdsteknologiske løsninger beskrives.

4. Velferdsteknologi som næring

I likhet med Hagen-utvalget, ser Norsk Teknologi og våre medlemmer på helse- og omsorgssektoren som et stort og spennende næringsområde. Til tross for at mye av teknologien er kjent og tilgjengelig,

skal vi ikke undervurdere behovet for å utvikle kompetanse og løsningene videre. Som utvalget har pekt på, må dette gjøres i nært samarbeid mellom kommunene og næringslivet.

Det er viktig å legge til rette for innkjøpsprosesser og gjennomføringsmodeller som stimulerer til innovasjon. Vi vil i denne sammenheng trekke frem NHO og KS Leverandørutviklingsprogram som modell å bygge videre på. Norsk Teknologi og medlemmene våre har vært aktive brukere og deltakere i programmets pilotprosjekter for velferdsteknologi i omsorgsboliger og sykehjem. Etter også å ha sett resultatene fra dialogprosessene, ser vi at deltakende kommuner utvikler gode kravspesifikasjoner som kan bidra til at det potensialet som velferdsteknologien representerer kan realiseres i langt større grad.

Når pilotprosjektene skal gå fra dialogfase til anskaffelsesfase er det viktig at de faktiske innkjøpene blir gjennomført basert på de utviklede spesifikasjonene. Vår bekymring er at spesifikasjonene ikke skal bli fulgt pga manglende investeringsrammer. Vi ber derfor departementet ta initiativ til at det etableres et forbildeprogram med finansieringsordninger, som sikrer at innovative pilotprosjekter for velferdsteknologi faktisk blir gjennomført som byggeprosjekter med samme ambisjon.

Et slikt forbildeprogram kan også avlaste den store risikoeksponering det er for kommuner og næringslivsaktører å gå foran, for å hente erfaringer som andre kommuner, store som små, kan få gevinster av på sikt.

Hagen-utvalget peker i utredningen på behovet for et nasjonalt sekretariat for innovasjon i kommunesektoren (kap. 8.3.2), noe Norsk Teknologi støtter. Det er avgjørende at den erfaring og kunnskap som kommunene og aktørene tilegner seg underveis, blir fanget opp, samlet og delt. Bare gjennom å samordne og dele kunnskap kan vi oppnå det store løftet som er nødvendig i omsorgssektoren. Vi tror et slikt sekretariat raskt kan bli operativt dersom en bygger videre på kunnskap og erfaringer som er opparbeidet i NHO og KS Leverandørutviklingsprogram - og at sekretariatet også får i oppgave å forvalte et forbildeprogram, som beskrevet over.

5. Samordning av politikkområder

I kap 2.3.3 foreslår utvalget at det må bli like vanlig å forberede boligen på egen alderdom, som å tilrettelegge boligen i andre livsfaser, og foreslår å opprette en rådgivningstjeneste for boligtilpasning i et samarbeid mellom Husbanken, kommunene og NAV hjelpemiddelsentraler.

Norsk Teknologi mener dette kan være et godt virkemiddel, som kan bidra til bedre samordning og mer effektiv utnyttelse av de ulike ytelser og ordninger som er etablert i velferdssamfunnet. Vi erfarer videre at viljen og motivasjonen i kommunene hos beslutningstakere, brukere og pårørende ofte er til stede, men forskjellige regulatorisk regimer skaper hindringer, og incitamentene mangler for å gjøre gode investeringsvalg.

I tillegg til samordning på et praktisk nivå, hvor en rådgivningstjeneste kan gjøre et godt bidrag, er det også behov for å se overordnet på samordning mellom politikkområder. Vi håper at departementet vil være drivkraft i samspill mellom politikkområdene, slik at omsorgspolitik, bygningspolitikk, kommunepolitikk og brannsikkerhet blir sett i sammenheng.

Utover det som er beskrevet som samordningspotensial mellom kommuner, Husbanken og NAV hjelpemiddelapparatet, vil vi trekke frem to aktuelle områder hvor det er potensial for mer effektiv og helhetlig politikk, og hvor det for tiden pågår viktig utredningsarbeid:

Det første er bygningspolitikken, hvor KRD og Statens byggt tekniske etat har ansvaret, bl.a. gjennom teknisk byggeforskrift. Forskriften mangler i dag krav til velferdsteknologi i omsorgsbygg og boliger. Departementet skal våren 2012 legge frem en stortingsmelding om bygningspolitikken for Stortinget. Vi håper å finne igjen mange av Hagen-utvalgets forslag i stortingsmeldingen, som føringer for fremtidens bygningspolitikk.

Det andre er knyttet til brannsikkerhet, hvor Justisdepartementet og Direktoratet for Samfunns- sikkerhet og Beredskap har nedsatt et utvalg for å gjennomgå brannsikkerheten til særskilte risikogrupper. Denne skal leveres 31. januar 2012. Vi håper Helse- og omsorgsdepartementet bidrar til at vi også her finner vi igjen mange av de gode forslagene Hagen-utvalget har beskrevet i sin rapport. Velferdsteknologi i boliger vil kunne være en viktig del av løsningen.

6. Behov for økonomiske virkemidler

Norsk Teknologi er svært fornøyd med at utvalget i kapittel 6.2.3 foreslår konkrete økonomiske stimulerings tiltak i form av skattefritak for alderstilpassing av egen bolig, samt en ordning for boligsparing for eldre (BSU).

Norsk Teknologi har spilt inn et tilsvarende forslag til utvalget om hvordan et slikt virkemiddel kan utformes gjennom skattesystemet. En viktig begrunnelse for å etablere en slik ordning er at det i dag er en skjev fordeling av kostnader og respektive besparelser ved alderstilpassing av privat bolig. Mens kostnadene belastes den enkelte boligeier, vil effekten i form av en mer rasjonell hjemmetjeneste i sin helhet tilfalle kommunene og det offentlige.

Vi håper forslaget om økonomiske stimulerings tiltak for private, som gjennomfører alders- og omsorgstilpassing av egen bolig, tas videre fra departementet inn i kommende budsjettprosesser, og ser frem til å følge det arbeidet videre.

7. Samordning av kompetanse og ressurser

Avslutningsvis vil vi peke på det enorme behovet for kompetanseutvikling som er nødvendig på alle nivåer, politisk, kommunalt og hos næringslivsaktørene, for å få til en god og målrettet innovasjon i omsorgssektoren. Her vil vi vise til at NHO og KS program for leverandørutvikling er en god arena for gjensidig kompetanseutveksling mellom offentlig og private aktører. Samtidig er det viktig at utdanningsinstitusjonene blir utfordret til å tenke nytt på tvers av fagområder og profesjoner. Gjennom å introdusere teknologi i helsefaglig utdanning, og mer humanitær tilnærming i teknologifagene kan man også tiltrekke seg nye målgrupper og yrkesgrupper i disse fagene. Noe det vil være et stort behov for fremover.

Med vennlig hilsen

Norsk Teknologi



Vigdis Sværen
Fagsjef næringspolitikk